

El mapa com a biografia: reflexions entorn del full «Newton Abbot, Devonshire CIX, SE» del mapa a sis polzades de l'Ordnance Survey*

J.B. Harley

Professor de Geografia;

University of Wisconsin at Milwaukee, USA

No sóc pas un col·leccionista en el sentit habitual que se li dóna al terme, sino que més aviat compro i atresoro mapes per raons personals. El full de l'Ordnance Survey a sis polzades per milla que descriuré n'és un exemple.¹ Semblant a un llibre de família o a un àlbum de fotografies familiars, m'és possible llegir-lo com un text la imatge del qual pren significació en recordar-me paisatges, esdeveniments i persones del meu propi passat. La meva identitat es veu sempre implicada en els mapes que arreplego. Sovint el seu valor és més emocional que monetari i, si el col·leccionisme també és un plaer estètic i intel·lectual, cal buscar-ne la raó en el fet que els mapes poden dibuixar a partir de les arrels de la nostra pròpia experiència. Els llegeixo com a transcripcions de nosaltres mateixos.

El meu mapa, com qualsevol mapa, és biografia en quatre sentits. Primer, el full del mapa en ell mateix té una biografia com a objecte tangible que ha estat compilat, imprès i usat en una altra època. Segon, el mapa serveix per a connectar-nos a les biografies dels seus creadors: dibuixants, obrers, impressors i topògrafs que varen treballar per a reproduir la seva imatge. Tercer, el mapa es una biografia del paisatge que presenta; una biografia, tanmateix –com F.W.

* Article aparegut a *The Map Collector*, (1987), núm. 41, pàgs. 18-20. Traducció de Pau Alegre i Nadal.

¹ L'escala de sis polzades per milla expressada en fracció numèrica seria de 1/10 560

Maitland va remarcar— «més eloqüent del que podrien ser-ho molts paràgrafs de discursos escrits». En quart lloc, i del més gran valor per a mi com a col·leccionista, el mapa em revela la meua pròpia biografia. És un preciós enfilall de fites personals i m'ofereix una xarxa de coordenades per al mapa de la memòria. Parlem un xic d'aquestes quatre *personae*² del meu mapa.

El full «Devonshire CIX, SE» és un mapa ordinari i no pretenc pas justificar-lo com una obra d'art, ponderar-ne la seva estètica ni donar-li un preu indicatiu per estimar-ne la seva raresa o valor. Certament, només és un dels centenars de milers de fulls en paper i a gran escala de la Gran Bretanya produïts durant la revolució industrial. Amb unes mides de dotze per divuit polzades,³ va ser imprès en blanc i negre als tallers de l'Ordnance Survey a Southampton mitjançant la tècnica coneguda com heliozincografia. En podem conèixer algunes dades genealògiques a través de les notícies curiosament retolades a peu de mapa. Ens adverteixen que va ser topografiat els anys 1885-6 a la escala més gran de vint-i-quatre polzades per milla⁴ per a ser posteriorment reduït i que, més endavant, va ser revisat l'any 1904. Sovint em demano per què els cartobibliògrafs filen tan prim a propòsit de mapes aparentment iguals però, per fer honor a la seva escrupolositat diré que va ser reimpressa set vegades en els anys vints i trentes, en lots de cinquanta, setanta-cinc i cent-cinquanta.

No cal dir que la meua còpia no pot pas passar per l'únic exemplar d'aquest full que ha sobreviscut. Avui, moltes de les còpies reimpresses ja han estat destruïdes. D'altres hauran trobat refugi en una cartoteca nacional, provincial o local, en una oficina immobiliària o una notaria o, tal vegada, en una col·lecció privada. La peculiaritat del meu full particular rau no pas en la seva raresa sinó en la seva trajectòria d'ús, de la seva interpretació i comprensió. Donat el seu bon estat de conservació no deu pas haver estat efectivament utilitzada fins fa ben poc. Pot haver passat en algun magatzem de l'Ordnance Survey la major part del mig segle transcorregut des de la seva impressió el 1935 en pacient espera del moment en que algú el manipulés, el llegís, el guixés i l'interpretés. Possiblement era doblat i atrapat al fons d'una pila. Finalment es va convertir en obsolet de igual manera com molts dels homes i les dones que havien executat els mapes originals. L'adequació dels mapes a gran escala a les escales d'equivalència mètrica i, més tard, la seva conversió a la forma més indigna de coordenades digitals, va conduir a l'Ordnance Survey a cedir bona part dels remanents a beneficiaris més honorables. Va ser després del trauma d'aquesta diàspora cartogràfica que vaig adquirir el full CIX, SE. Ara que ha estat alliberat de la presó d'acer d'algun bagul, orna la paret d'una cambra amb el seu marc daurat. És ben a prop del rebost espirituós en què l'únic membre de la Charles Close Society⁵ que viu a Milwaukee pot celebrar-hi el centenari del seu naixement.

Deu n'hi do la biografia del mapa mateix. És la biografia col·lectiva de molts d'aquests mapes que, convenientment generalitzada, dóna contingut a la història de

² En llatí a l'original, és a dir, «màscares».

³ 12" x 18" = 30 x 46 cm.

⁴ Vint-i-quatre polzades per milla o bé a $\frac{1}{2}$ 534

⁵ La Charles Close Society té com a objectiu l'estudi dels mapes produïts per l'Ordnance Survey de la Gran Bretanya des del seu establiment l'any 1792. Charles Close va ser un dels primers directors de l'OS.

la cartografia. En canvi, poca cosa podem dir de les biografies dels artífexs d'aquest full en particular. Contràriament a molts altres mapes antics de l'Ordnance Survey, el full CIX, SE no presenta autoria. Dels trets personals dels dibuixants, dels fotògrafs, i dels impressors que varen traslladar rutinàriament els esborranys de treball de camp a aquest mapa de presentació tan elegant, poc en sabem. Igualment, no podem dir gran cosa dels topògrafs que varen registrar meticulosament els detalls del paisatge de Devon en els seus quaderns de camp juntament amb els topònims i les divisions administratives. En el mateix full no hi figuren indicacions que ens permetin identificar els homes, un petit destacament d'enginyers militars i dels seus auxiliars civils l'arribada dels quals a una ciutat del Devonshire a les acaballes del regnat de la reina Victòria hauria mogut la curiositat local. Podem especular de quina manera van observar aquells «forasters» els habitants del Devonshire, mentre estacionaven els teodolits als creuaments de carrers, arrossegant la cadena d'agrimensor al llarg de les avingudes pavimentades o llambordades, anivellant el relleu dels dos turons que dominen la vista de la petita ciutat i fixant senyals d'anivellació altitudinal a les cantonades massisses dels edificis o en els murs de pedra. També podem imaginar-nos com al camp, i malgrat els documents impressos que donaven dret als topògrafs a entrar en les propietats privades, l'enfrontament amb algun pagès empiapat hauria estat provocat més aviat pels rumors generals sobre la creixent amenaça burocràtica de Whitehall⁶ que no pas per l'intrusisme dels mapistes de l'Estat.

Tanmateix, el full CIX, SE és molt menys mut en tant que biògraf de prop de sis milles quadrades de verals del Devonshire on he viscut entre 1969 i 1986. El mapa esdevé aleshores la transcripció d'una cultura i d'una trajectòria individual així com d'una fita datada en la història d'un paisatge bastit per homes i dones anònims. La seva escala i la seva modesta dimensió transmeten adequadament el caràcter íntim del món del segle XIX. Per casualitat en l'atzar dels talls dels fulls ha resultat que la petita ciutat de Newton Abbot ha quedat situada al bell mig del quadrangle del meu mapa. Fundat com a mercadal al segle XIII i emplaçat entre les parròquies més antigues de Highweek i Wolborough, el centre medieval de Newton Abbot es pot delimitar per la disposició dels seus carrers. A les zones rurals circumdants hi són representats tots els camps, tanques, camins, granges, bordes, boscos i topants aperduats, de manera que el mapa revela les traces d'una Anglaterra encara més antiga. Però, el 1886, el paisatge era cada vegada més l'ostatge dels valors victorians. Ben bé com una fotografia, el full CIX, SE reproduïa imatges del treball, de l'època del ferrocarril, de la doctrina del *laissez faire* i de les conseqüències territorials de la divisió de la societat en classes. Els edificis públics més grans del mapa, representats en negre, són l'estació de la línia del Great Western de Brunel,⁷ en la que Bradshaw⁸ hi feia de guia, i la Union Workhouse,⁹ els interns del qual no tenien cap necessitat d'un mapa de sis polzades. Però malgrat que al mapa

⁶ Whitehall, el centre geogràfic de decisions polítiques al Regne Unit.

⁷ Isambard Brunel, l'agosarat enginyer vuitcentista de traçats ferroviaris, ponts, túnels i navilis.

⁸ Sense les guies Bradshaw, Phileas Fogg no hauria donat la volta al món en vuitanta dies.

⁹ Union Workhouse, locals en què s'obligava a hostatjar-se i treballar els pobres de la contrada.

aquestes divisions socials resulten atenuades, amb el seu ajut podem reviure la rapidesa dels canvis que transformaven la ciutat victoriana. Els arrencaments de cases «decents» en filades espartanes, les cases barates que servien d'aixopluc d'empleats del ferrocarril que hi afluïen, i la disseminació de gracioses torres voltades de jardins en què residia una classe mitjana puixant, es distingeixen clarament en la seva geografia social. Tanmateix, fixem-nos-hi, la cartografia resulta igualment desorientadora. La monotonia del mapa, amb la seva aparença de fals igualitarisme, dóna el mateix pes als rics i als pobres, a la indústria i als llocs d'esbarjo. No oblidem que a les fàbriques, a les foneries, als tallers i als forns del vidre i a les pedreres, els obrers i artesans de Newton Abbot creaven riqueses per a una minoria. Potser també s'hi trasllueix una imatge menys cantelluda. Un camp de cricket amb al seu xalet, uns parcs, uns passejos, un riu i el seu estuari evoquen lleures col·lectius durant les llargues tardes dels diumenges d'estiu, aleshores que l'Índia encara era el joiell de la corona i que Newton Abbot gairebé feia part integrant de la fàbrica del món.

Finalment cal parlar de la biografia personal que s'amaga darrera el mapa. El full CIX, SE evoca per al seu actual detentor el record d'esdeveniments viscuts en aquest indret. Les experiències personals i llurs associacions mentals donen a les seves línies austeres i als seus alfabetos xifrats un altre conjunt de significacions úniques. Fins i tot els seus buits s'omplen de pensaments que la meua fantasia otorga als seus silencis. Penjat en una cambra farcida de novel·les, de poesia i de música, el mapa ja no és només un document de distinció social o un producte utilitari de l'administració pública: és allà perquè el lleixo com una història personal, una afirmació de què hi pertanyo. Per tustar les arrels angleses sobre el meu mapa, no tinc pas necessitat de recórrer a les xarxes matemàtiques, als canemassos o a fraccions numèriques, ni a curvímetres per a resseguir el camí que travessa el turó. El full CIX, SE es transforma alhora en símbol subjectiu d'un lloc, escrutat sense l'artifici de la geometria, mesurat per l'ull sense recança de la seva precisió, comprès sense recolzament en el seu *pédigrée* tècnic. El mapa s'interpreta a través del codi privat de la memòria.

El fet d'haver viscut molt de temps en una ciutat petita com aquesta em permet perdre els passos en una bona part de l'espai del mapa. Cada polzada quadrada del seu paisatge de paper m'és tan familiar que es pot llegir sense pensar-hi i gairebé sentir en dormir. Els noms de les localitats que hi figuren no són pas solament un record de veïnatge geogràfic sinó també de persones, algunes dels quals ja traspassades, mentre altres passen i tornen a passar sobre carrers i places de la ciutat o pels camps del voltant. Així, el mapa esdevé una autobiografia gràfica. Restableix el ritme del record i recrea per a l'ull interior el tragí i les èpoques d'una vida anterior.

Les associacions són molt precises. Els meus fills anaven a les dues escoles del mapa. Els carrers no són només les animades vies públiques dels dies de mercat, sino que també hi ha tavernes en què hom pot preguntar-se si la cerquesa de l'època victoriana era més forta que la d'avui. Allà si troba el paratge, el mateix que el 1886, amb una font i una vella pedrera, en la que un gos bor-

dava mentre els infants jugaven. Allà també s'hi situa el carreró on, no fa pas gaire temps, vaig creuar-me amb una dona una tarda d'estiu: el mur molsós del seu jardí està present al mapa. Més enllà hi ha el camí que mena a l'església de Tots Sants al poble de Highweek i que encara em porta el record del casament de la meva filla. Però també és un lloc per a la tristesa. Les cendres de la meva dona i del meu fill són colgades contra el mur nord del cementiri:

«Així, el mapa fa reviure les seves paraules, el lloc, el temps,
I l'esdeveniment que havíem d'encarar abans de l'any proper.»

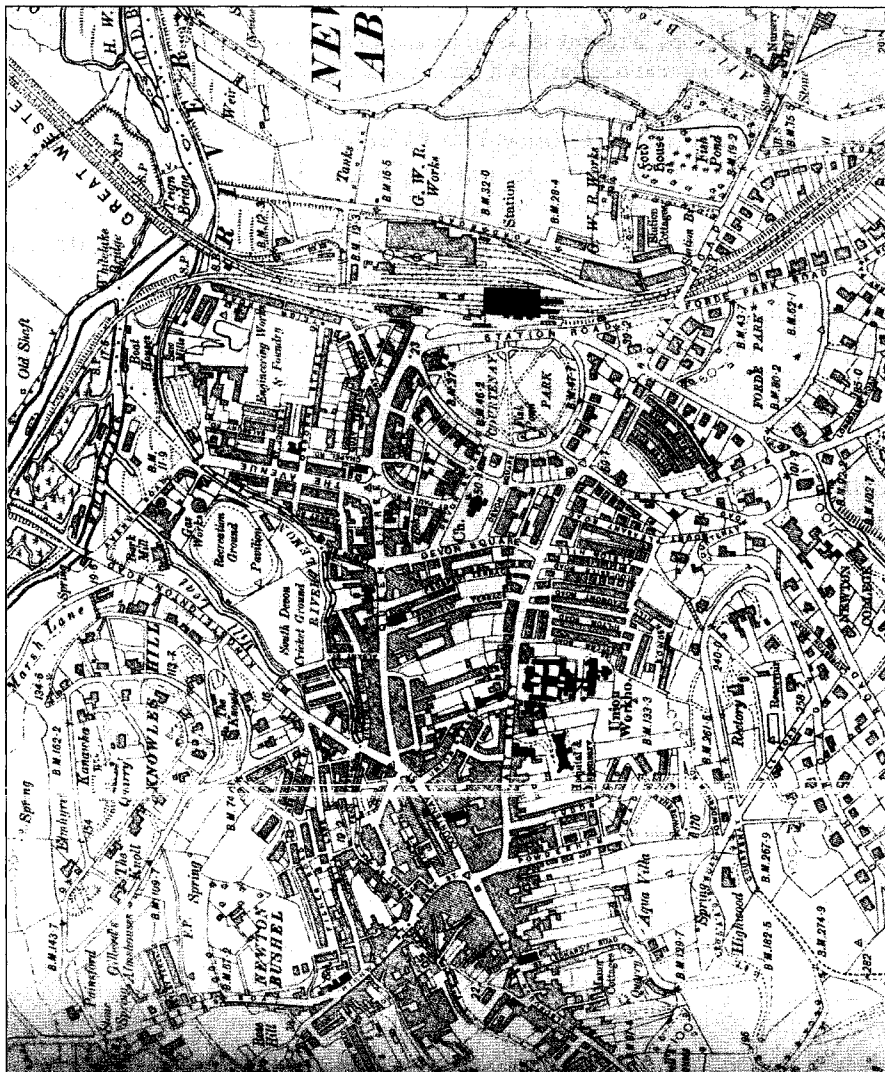
En aquestes línies de Thomas Hardy, hi he retrobat les pèrdues en la meva pròpia família, i el mapa me les remet a la memòria.

És així possible comunicar-nos amb els mapes que col·leccionem. M'he endut amb mí a les ribes del llac Michigan alguns quilòmetres quadrats de vida i de terra anglesa. Amb aquest talismà puc recórrer la superfície del Devonshire amagat darrera el full CIX, SE cada vegada que em ve a tomb de fer-ho. El mapa ha esdevingut més aviat una autobiografia que no pas una topografia. Aquesta imatge d'un paisatge familiar i la del devesall de vida que s'hi escola són impagables. Tanmateix, retrobar els meus passos en el mapa va més enllà d'un viatge sentimental. Redescobrir-se un mateix en el seu passat és també conèixer-se millor. Al capdavall, començo a comprendre com T.S. Eliot podia escriure:

«...i al final de tota la nostra exploració,
Arribarem a l'indret d'on varem partir,
I el descobrirem per primera vegada.»

A l'espera que altres paisatges i els seus mapes l'arraconin, aquest mapa resta com el meu preferit.

Mapa 1

Mapa 2

